

Chiński „sznur perł”. Niektóre aspekty strategii ChRL na początku XXI wieku

Strategia Chin na początku XXI wieku

Rozpad systemu bipolarnego – koniec zimnej wojny – postawił przed Chinami nowe wyzwania. Zmieniła się sytuacja geostrategiczna Chińskiej Republiki Ludowej, od momentu swego powstania w 1949 roku aspirującej do miana mocarstwa światowego.

Ostatnie trzy dekady XX wieku to zdecydowany wzrost potęgi Chin, czyli „rozkwit” jej siły, zwłaszcza ekonomicznej¹. Tym samym zdecydowanie powiększył się zakres środków dostępnych do realizacji celów politycznych ChRL.

Przemiany, jakie dokonały się w środowisku międzynarodowym, oraz zwiększenie potęgi Państwa Środka wpłynęły na ewolucję chińskiej strategii państwowej. Niezmienne pozostały nadrzędne cele i wartości: bezpieczeństwo, suwerenność i integralność państwa. Żywotnym interesem jest obecnie pokojowe zjednoczenie Tajwanu z Macierzą, rozpatrywane przez Pekin w perspektywie całości terytorialnej.

Robert G. Sutter uważa, że najważniejsze problemy dla rządzących współczesnymi Chinami to zachowanie istniejącego reżimu politycznego oraz ochrona integralności terytorialnej i stabilności społecznej². Według Michaela D. Swaine’a i Ashleya J. Tellisa zasadniczymi celami współczesnej chińskiej Wielkiej Strategii są: ochrona porządku wewnętrznego,

¹ Zob. P. Kennedy, *Mocarstwa świata. Narodziny – rozkwit – upadek*, Warszawa 1994, *passim*; R. Aron, *Pokój i wojna między narodami (teoria)*, Warszawa 1995, s. 70–75.

² R.G. Sutter, *China's Rise in Asia: Promises and Perils*, Lanham 2005, s. 64.

zachowanie suwerenności i integralności terytorialnej państwa oraz utrzymanie i poszerzanie wpływów geopolitycznych³.

W wymiarze wewnętrznym najnowsza strategia Chin opiera się na teorii harmonijnego społeczeństwa i koncepcie pokojowego rozwoju (*he ping jueqi*) – zakłada się podtrzymanie wysokiego wzrostu gospodarczego oraz utrzymanie spokoju społecznego bez posługiwania się środkami przemocy.

W aspekcie międzynarodowym strategię Chin w połowie pierwszej dekady XXI wieku wyznaczyła teoria harmonijnego świata (*hexie shijie*), wprowadzona przez prezydenta Hu Jintao w 2005 roku, a oficjalnie przyjęta przez XVII Zjazd KPCh w 2007 roku. Osią chińskiej polityki zagranicznej jest propozycja budowy porządku międzynarodowego opartego na multipolarnym systemie międzynarodowym, współpracy na zasadzie wzajemnych korzyści, tolerancji dla różnorodności i dialogu między cywilizacjami świata⁴. Jednym z celów chińskiej strategii jest podważenie dominacji Stanów Zjednoczonych i przekształcenie systemu globalnego z unipolarnego w wielobiegunowy⁵. Konkurencja Chin i USA nie będzie jednak rywalizacją, przynajmniej w najbliższym czasie, o globalne przywództwo. ChRL nie jest obecnie gotowa na „całkowitą kontestację porządku międzynarodowego i próbę jego zmiany”⁶. Władze w Pekinie potrzebują również czasu na zwiększenie potencjału państwa i kontynuację programu „czterech modernizacji”. Należy zgodzić się z Edwardem Haliżakiem, że „paradygmat modernizacyjny” jest najważniejszą perspektywą badawczą dla polityki współczesnych Chin⁷. W przyszłości polityka ChRL stanie się z pewnością jeszcze bardziej stanowcza niż dotychczas. „Niewątpliwie walka Chin z USA o świat wielobiegunowy lub świat jednobiegunowy, ale nie z Amerykanami na czele, jest jedną z głównych osi kształtujących ład międzynarodowy i globalny system bezpieczeństwa w obecnym stuleciu”⁸.

Pekin przedstawia dynamiczne powiększanie swojej siły jako „pokojowy wzrost potęgi”, próbując uspokoić lęki pozostałych aktorów na

³ M.D. Swaine, A.J. Tellis, *Interpreting China's Grand Strategy. Past, Present, Future*, Santa Monica 2000, *passim*.

⁴ Por. I. d'Hooghe, *The Rise of China's Public Diplomacy*, The Hague 2007, s. 10.

⁵ Z. Brzeziński, *Wielka szachownica. Główne cele polityki amerykańskiej*, Warszawa 1998, s. 214.

⁶ E. Haliżak, *Zmiana układu sił USA–Chiny a transformacja porządku międzynarodowego*, „Żurawia Papers” 2005, z. 7, s. 99.

⁷ Idem, *Polityka i strategia Chin w kształtowaniu międzynarodowego bezpieczeństwa*, „Żurawia Papers” 2007, z. 10, s. 29.

⁸ K. Hołdak, *Strategiczna rywalizacja Chin ze Stanami Zjednoczonymi*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2007, nr 4, s. 213.

międzynarodowej arenie⁹. ChRL ostrożnie rozbudowuje swój potencjał wojskowy, jednocześnie starając się unikać napięć, które mogłyby przekształcić się w poważny kryzys (*bei er bu yong*). Modernizacja armii ma przynieść korzyści w raczej nieokreślonej przyszłości, i to nie tylko w sferze środków militarnych.

Władze w Pekinie nie rezygnują jednak z powiększania swoich wpływów geopolitycznych. Wzmacnia to pozycję Chin w ich rywalizacji ze Stanami Zjednoczonymi oraz ich siłę, potencjał i prestiż. Budowa sieci wpływów służy nie tylko zwiększaniu globalnej roli Chin, ale także zabezpieczeniu ich istotnych interesów. Jednym z najważniejszych z nich jest zapewnienie chińskiej gospodarce nowych źródeł surowców naturalnych, zwłaszcza energetycznych, dla dynamicznie rozwijającej się chińskiej gospodarki.

Interesy geostrategiczne

Geostrategia ChRL ukierunkowana jest na zdobycie dominującej pozycji w regionie Azji Wschodniej oraz umocnienie wpływów globalnych. Zgodnie z definicją mocarstwa Marcela Merle Chiny zdecydowane są „odgrywać rolę światową, to znaczy interweniować w każdej części świata”. Interwencja ta może mieć charakter polityczny, ekonomiczny, militarny bądź ideologiczny¹⁰. Jako potęga globalna miałyby, zgodnie z wnioskami, jakie dostarcza Kenneth N. Waltz, wywierać większy wpływ na innych aktorów międzynarodowych niż oni na ChRL¹¹.

Robert S. Ross w interesujący sposób przedstawia, że regionalny system międzynarodowy w Azji Wschodniej stał się układem bipolarnym, w którym utrzymuje się równowaga sił między głównymi oponentami, ChRL i USA. Chiny dominują w strefie kontynentalnej Azji Wschodniej, natomiast Stany Zjednoczone zachowują przewagę w rejonie nadmorskim¹². Chiny klasyczne prowadziły ekspansję bardziej przez przyciąganie w orbitę swoich oddziaływań niż podbój nowych ziem; były raczej sino-centriczne aniżeli ukierunkowane na aneksję terytorium. Współcześnie Pekin wydaje się kontynuować ten rodzaj polityki. Rozwój współpracy gospodarczej i militarnej oraz umiejętne stosowanie *soft power* zwiększają wpływy Państwa Środka w regionie. Państwa wschodnioazjatyckie

⁹ E. Haliżak, *Zmiana układu...*, op. cit., s. 99. E. Haliżak słusznie zauważa, że „pokojowa retoryka” nie jest nową tendencją w polityce ChRL.

¹⁰ M. Merle, *Sociologie des relations international*, Paris 1974, s. 275–278.

¹¹ K.N. Waltz, *Theory of International Politics*, New York 1979, s. 192.

¹² R.S. Ross, *The Geography of the Peace*, „International Security” 1999, vol. 23, no. 4, Spring, s. 81 i nast.

często stosują taktykę „dołączania do silniejszego” (*bandwagoning*), kierując się własnymi korzyściami i powiązaniami ideologicznymi. *Bandwagoning* w dużej mierze zależy od poziomu zaufania między państwami, co jest dość charakterystyczne dla państw wywodzących się z konfucjańskiego czy też buddyjskiego kręgu kulturowego¹³.

Region Azji Północno-Wschodniej cechuje się wysokim poziomem heterogenizacji uczestników, co między innymi wpływa na niski stopień instytucjonalizacji stosunków. Zgodzić się należy, że porządek regionalny ma wciąż charakter *in statu nascendi*¹⁴. Chiny w regionie zmagają się z problemem faktycznej niezależności Tajwanu, działają na rzecz zapobiegnięcia konfliktowi na Półwyspie Koreańskim, próbując jednocześnie utrzymać wpływy w Korei Północnej (KRLD). Są także stroną w sporze z Japonią o wyspy Diaoyu/Senkaku na Morzu Wschodniochińskim, który to spór w 2010 roku znów przyjął postać „kryzysu”¹⁵. Wobec obecności innych mocarstw w regionie (Japonii, Rosji i USA), pozycja ChRL wydaje się być w Azji Północno-Wschodniej niejednoznaczna.

Na początku XXI wieku najważniejszymi dla ChRL regionami geopolitycznego wpływu pozostają wciąż Azja Centralna i Azja Południowo-Wschodnia¹⁶. Azja Centralna jest nie tylko obszarem historycznych oddziaływań politycznych Chin cesarskich oraz znaczącym regionem dla współczesnej geostrategii ChRL, ale także niezwykle istotnym źródłem rezerw surowców naturalnych dla chińskiej gospodarki. Duże znaczenie geostrategiczne ma szlak komunikacyjny łączący wschodnioazjatyckie wybrzeże z basenem Zatoki Perskiej – tu znajduje się 67% światowych zasobów ropy naftowej, a także liczące się złoża gazu ziemnego. Bardzo ważnym celem chińskiej polityki było stworzenie lądowego „korytarza” łączącego je z Bliskim Wschodem¹⁷. Jednak napięcia i konflikty w regionie Azji Centralnej spowodowały, że coraz większego znaczenia dla Chin nabiera szlak morski, od wybrzeży Morza Południowochińskiego po cieśninę Ormuz.

Azja Południowo-Wschodnia była obszarem tradycyjnej supremacji Państwa Środka w czasach imperialnych. Niezależnie od zmiany ustro-

¹³ Por. S.P. Huntington, *Zderzenie cywilizacji*, Warszawa 1997, s. 350.

¹⁴ E. Halizak, *Regionalny kompleks bezpieczeństwa Azji Północno-Wschodniej*, „Żurawia Papers” 2004, z. 3, s. 62.

¹⁵ J. Pomfret, *Dispute with Japan highlights China's foreign policy struggle*, „Washington Post”, 24.10.2004, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/09/23/AR2010092306861.html> (dostęp: 4.01.2010).

¹⁶ N. Swanström, *China and Central Asia: a new Great Game or traditional vassal relations?*, „Journal of Contemporary China” 2005, no. 14 (45), November.

¹⁷ Zob. R.M. Kwieciński, *Stosunki Chin z byłymi republikami radzieckiej Azji Centralnej na początku XXI w. Geopolityka czy geoekonomia?* [w:] E. Cziomer, M. Czajkowski (red.), *Polityka Federacji Rosyjskiej wobec państw członkowskich WNP*, Kraków 2006, s. 221.

ju, po 1949 roku dominacja Chin w regionie została utrzymana¹⁸. Birma i Laos już znajdują się w chińskiej strefie wpływów, coraz bardziej wiąże się z ChRL Kambodża. Pekin dąży także do rozwoju współpracy z „państwami nadbrzeżnymi” (*littoral state*) w regionie, w których przewagę wpływów utrzymują USA. Obok zacieśniania stosunków dwustronnych Chiny prowadzą także aktywny dialog z najważniejszą organizacją międzyrządową w regionie, Stowarzyszeniem Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN). Instytucjonalizacja bezpieczeństwa międzynarodowego w regionie oraz inne formy multilateralizmu z udziałem Chin mogą w perspektywie ograniczać napięcia na tym obszarze.

Źródłem napięć i potencjalnych konfliktów dla ChRL w tym regionie są spory terytorialne na Morzu Południowochińskim. Dotyczy to zwłaszcza Wysp Paracelskich i archipelagu Spratly. Wyspy Paracelskie, należące obecnie do Chin, są przedmiotem roszczeń Wietnamu. W sporze o sprawowanie suwerenności nad Archipelagiem Spratly biorą udział ChRL, Tajwan, Wietnam, Malezja, Brunei i Filipiny. Chiny są zdecydowane objąć swą kontrolą Spratly ze względów historycznych, politycznych i ekonomicznych¹⁹. Zasada zachowania integralności terytorialnej kraju jest niezmiennie jednym z fundamentalnych celów chińskiej Wielkiej Strategii.

W Azji Południowej ChRL stara się poprawić swoje stosunki z Indiami. Delhi uznało Tybet za część Chin, a Pekin oficjalnie zrezygnował z roszczeń do leżącego w Himalajach stanu Sikkim i poparł indyjskie starania o stałe miejsce w Radzie Bezpieczeństwa ONZ. W kwietniu 2005 roku ChRL i Indie podpisały umowę o „nowym partnerstwie strategicznym”; dynamika kontaktów wzajemnych wciąż wzrasta. W trakcie 2010 roku premierzy ChRL i Indii spotykali się ponad dziesięć razy²⁰. Jednak Indie znacznie polepszyły także swoje stosunki ze Stanami Zjednoczonymi, co wzbudza uzasadniony niepokój rządzących w Chinach²¹. Wzrasta również chińsko-indyjska rywalizacja w basenie Oceanu Indyjskiego. Dlatego też ChRL dąży do zacieśnienia związków i do rozwoju współpracy z położonymi flankowo wobec Indii Bangladeszem i Pakistanem. Relacje Pekinu i Delhi można więc określić mianem jedynie „politycznie poprawnych”²².

¹⁸ I. Grabowska-Lipińska, *Strategia polityczna Chińskiej Republiki Ludowej wobec krajów Azji Południowo-Wschodniej w latach 1949–1976*, Warszawa 1995.

¹⁹ R. Sokolsky, A. Rabasa, C.R. Neu, *The Role of Southeast Asia in U.S. Strategy Toward China*, Santa Monica 2000, s. 22.

²⁰ R. Sharma, *China Foreign Policy Shift?*, „The Diplomat Blogs”, <http://the-diplomat.com/indian-decade/2010/12/16/china-foreign-policy-shift/> (dostęp: 4.01.2010).

²¹ Za: F. Frost, *Directions in China's foreign relations – implications for East Asia and Australia*, Research Brief no. 9, 2005-06, <http://www.aph.gov.au/Library/pubs/rb/2005-06/o6rb09.htm> (dostęp: 29.11.2007).

²² S. Kapila, *Strategic Contrasts in Chinese President's Visit to India and Pakistan*, „South Asia Analysis Group”, Paper no. 2017, <http://www.saag.org/%5Cpapers21%5Cpaper2017.html> (dostęp: 30.11.2007).

Powrót Hongkongu i Makau oraz nieuregulowany problem Tajwanu i spory terytorialne na Morzu Południowochińskim zmieniają „wewnętrzną geografę” ChRL, przesuwając ją bliżej wybrzeży. Wśród konsekwencji objęcia w 1997 roku przez Pekin władzy nad Hongkongiem Michael Yahu-da wymienia przekształcanie się Chin z państwa kontynentalnego w państwo morskie²³. Także „względy polityki globalnej, zakładającej konkurencję z USA, oraz kwestia tajwańska wymogły na ChRL rozwój polityki morskiej”²⁴. Nowa doktryna morska zakłada sprawowanie przez chińską marynarkę wojenną pełnej kontroli „od Wysp Japońskich, przez Riu-kiu, Tajwan, Filipiny po Borneo”, czyli na akwenach Morza Wschodniochińskiego, Cieśniny Tajwańskiej i Morza Południowochińskiego. Natomiast na obszarze Morza Filipińskiego, aż po Guam, siły morskie Chin mają równoważyć flotę Stanów Zjednoczonych i ich sojuszników²⁵.

Obecność marynarki ChRL na Morzu Południowochińskim służyć ma nie tylko względem bezpieczeństwa narodowego, ale także ma zapewnić swobodny transport towarów przemysłowych oraz niezbędnych surowców naturalnych. Dynamicznie rozwijająca się chińska ekonomia jest drugim największym konsumentem surowców energetycznych na świecie, po Stanach Zjednoczonych. Według niektórych prognoz z początku XXI wieku zapotrzebowanie przemysłu petrochemicznego na surowce w ChRL około 2015 roku wzrośnie o 160%, a konsumpcja ropy naftowej pochodzącej z rejonu Zatoki Perskiej zwiększy się trzykrotnie²⁶. Z tego też powodu boom przeżywa współpraca ChRL z państwami afrykańskimi. Afryka coraz bardziej staje się dla Państwa Środka realnym, a nie tylko potencjalnym, źródłem surowców naturalnych. Chińskie inwestycje w tym regionie świata w dużej mierze ukierunkowane są na eksploatację i poszukiwanie nowych złóż ropy naftowej. Już w 2007 roku Chiny były odbiorcą 64% sudańskiego eksportu ropy. W 2009 roku chiński import ropy naftowej wyniósł około 203,8 miliona ton; w 2010 miał się on zwiększyć o kolejne 5,5%²⁷. Być może w 2015 roku Afryka będzie zaspokajała aż jedną trzecią zapotrzebowania ChRL na ropę naftową²⁸.

Obecne cele geostrategii ChRL wykraczają daleko poza Azję Wschodnią. Istotne znaczenie dla bezpieczeństwa państwa, a także dla wzrostu jego siły i pozycji, mają Azja Centralna i Azja Południowo-Wschodnia. Coraz większe znaczenie odgrywa Subkontynent Indyjski, Afryka,

²³ M. Yahu-da, *Hong Kong. China Challenge*, London 1996, s. 19.

²⁴ R.M. Kwieciński, *op. cit.*, s. 221.

²⁵ K. Hołdak, *op. cit.*, s. 220.

²⁶ R. Sokolsky, A. Rabasa, C.R. Neu, *op. cit.*, s. 16–17.

²⁷ *China expects 5% growth of net oil import in 2010*, „China Daily”, http://www.chinadaily.com.cn/china/2010-03/22/content_9625216.htm (dostęp: 4.01.2010).

²⁸ Za: S. Müller-Kraenner, *China's and India's Emerging Energy Foreign Policy*, „Discussion Paper”, Bonn 2008, s. 10.

a w przyszłości zapewne Bliski Wschód. Chińska polityka w wyraźny sposób zmierza do zabezpieczenia swych interesów w innych regionach oraz zapewnienia sobie wpływu w najważniejszych dla siebie podsystemach międzynarodowych.

„Sznur pereł”

Interesy strategiczne są zasadniczym wyznacznikiem zmieniającej się geostrategii Chin. Istotne interesy ChRL sięgają obecnie nie tylko Cieśniny Tajwańskiej czy Malakka, ale znacznie dalej – aż po Zatokę Perską i wybrzeże Afryki. Ich zabezpieczeniu służyć ma, tworzona różnymi środkami polityki zagranicznej, sieć wpływów politycznych.

Również w tym kontekście niezwykle istotne znaczenie ma chińska inicjatywa budowy łańcucha infrastruktury nadbrzeżnej, poczynając od wybrzeży Chin, przez Morze Południowochińskie i Ocean Indyjski, na cieśninie Ormuz skończywszy. Uzupełniają ją dyplomatyczne więzi, jakie ChRL zacieśnia z państwami regionu, oraz szybko rozwijające się stosunki ekonomiczne i militarne²⁹. Nowa strategia regionalna w połowie pierwszej dekady XXI wieku zyskała sobie miano „sznura pereł”. Pojęcie to jest raczej pewną konstrukcją myślową niż świadomie wybraną przez chińskie władze nazwą³⁰. Prezydent Hu Jintao zdefiniował tę kwestię w styczniu 2005 roku jako „dylemat Malakki”³¹. Sformułowanie to opisuje problem, jakim jest potencjalne zagrożenie bezpieczeństwa transportu surowców energetycznych do Chin przez cieśninę Malakka, kontrolowaną przez marynarkę wojenną USA.

Po raz pierwszy określenie „sznur pereł” zastosowali amerykańscy autorzy, Julia MacDonald, Amy Donahue i Bethany Danyluk w raporcie *Energy Futures in Asia*, przedstawionym w listopadzie 2004 roku. Termin ten szybko zyskał conceptualną legitymizację i zaczął być wykorzystywany nie tylko przez media, lecz także w opracowaniach i analizach na temat strategii Chin w rejonie Oceanu Indyjskiego³². W listopadzie

²⁹ L. Spinetta, „The Malakka Dilemma” – Countering China’s “String of Pearls” with Land-Based Airpower, Alabama, June 2006, s. 7.

³⁰ Ch.J. Pehrson, *String of Pearls: Meeting the Challenge of China’s Rising Power Across the Asian Littoral*, Carlisle, July 2006, s. 3.

³¹ „Washington Post”, 11.01.2005.

³² J. Holmes, *China’s Energy Consumption and Opportunities for US-China Cooperation. To Address the Effects of China’s Energy Use*, Testimony before the U.S.-China Economic and Security Review Commission, 14.06.2007, http://www.uscc.gov/hearings/2007hearings/written_testimonies/07_06_14_15wrts/07_06_14_holmes_statement.pdf (dostęp: 29.11.2007).

2007 roku pojęcie „sznur pereł” znalazło swoje miejsce w raporcie przeznaczonym dla Kongresu USA³³.

Centralną pozycję w koncepcji zajmuje Kunming, stolica prowincji Yunnan. W Kunmingu mają skupiać się śródlądowe linie komunikacyjne łączące Chiny ze wszystkimi „perłami”, strategicznymi punktami na południowym i południowo-wschodnim wybrzeżu Azji. Docelowo ma to być sieć połączeń drogowych i kolejowych oraz rzecznych poprzez Mekong i Irawadi. W 1992 roku ChRL rozpoczęła realizację „programu subregionu wielkiego Mekongu”, w który finansowo zaangażował się Azjatycki Bank Rozwoju. Projekt przewiduje konstrukcję drogowych i kolejowych szlaków komunikacyjnych z Kunmingu do Chiang Rai w Tajlandii (zarówno przez Birmę, jak i przez Laos) oraz do Kunming-Hanoi-Hai Hong w Wietnamie. W 2000 roku Chiny, Laos, Birma i Tajlandia zawarły porozumienie o przystosowaniu górnego Mekongu do spławu barek towarowych. Zatwierdzono program adaptacji Mekongu: umożliwi się żeglugę statków rzecznych o wyporności dochodzącej do 500 ton³⁴. W sierpniu 2006 roku członkowie ASEAN ogłosili rewitalizację wspólnego projektu budowy do 2015 roku linii kolejowej przebiegającej z południowych Chin do Singapuru, o wartości 15 miliardów dolarów³⁵. W 2010 roku Chiny, Bangladesz i Birma dokonały ustaleń co do budowy drogi łączącej Kunming z Chittagong, która przecinałaby Birmę, z pominięciem Indii³⁶.

Każda z „pereł” jest „ogniwem chińskiego wpływu geopolitycznego i obecności militarnej”³⁷. Najbliżej wybrzeża kontynentalnego Chiny wykorzystują strategicznie położoną na Morzu Południowochińskim wyspę Hainan. Marynarka chińska dysponuje na wyspie bazą w Yulin, która na początku wieku poddana została modernizacji, oraz kolejną, ukończoną w końcu 2004 roku. Baza jest przystosowana do przyjęcia okrętów podwodnych o napędzie nuklearnym, wyposażonych w pociski balistyczne (*nuclear-powered ballistic missile submarine* – SSBN) nowej klasy Jin (Typ 094). W 2005 roku potwierdzona została obecność w Yulin pojedynczego atomowego okrętu podwodnego (*nuclear-powered submarine* – SSN) klasy Han (Typ 091). Prawdopodobnie od 2006 roku urządzenia portowe Hainan zdolne są przyjąć osiem okrętów podwod-

³³ 2007 Report to Congress of the U.S.-China Economic and Security Review Commission, November 2007, http://www.uscc.gov/annual_report/2008/report_to_congress.pdf (dostęp: 29.11.2007).

³⁴ OPRF MARINT Monthly Report, March 2006, s. 23–24.

³⁵ „Taipei Times”, 27.08.2006.

³⁶ P. Manas, *Bangladesh Riding the Dragon*, „The Colouroued Journal”, <http://coloured-journal.blogspot.com/2010/09/bangladesh-riding-dragon.html> (dostęp: 5.01.2011), oraz *idem*, *China to Chittagong: What Next!*, <http://www.tripurainfo.in/info/Archives/322.htm> (dostęp: 5.01.2011).

³⁷ Ch.J. Pehrson, *op. cit.*, s. 3.

nych³⁸. Dnia 27 lutego 2008 roku, dzięki satelicie QuickBird, uchwycono moment wejścia do bazy okrętu podwodnego, według niektórych opinii SSBN typu *Jin*³⁹.

Kolejnym elementem łańcucha baz są, leżące także na Morzu Południowochińskim, Wyspy Paracelskie. Na wyspie Wood dla potrzeb chińskiego lotnictwa wybudowany został pas startowy o długości 2,6 km, wraz z niezbędnymi urządzeniami, które umożliwiają przyjęcie mniej więcej dwudziestu myśliwców J-8 lub bombowców H-5. Na wyspie Tryton jest port, z którego korzystać mogą chińskie siły morskie. W marcu 1998 roku władze chińskie ogłosiły, że na archipelagu działa nasłuchowa stacja wywiadowcza ChAL-W⁴⁰.

ChRL utrzymuje bliskie stosunki z Kambodżą i Tajlandią, co ułatwia umacnianie chińskiej obecności w regionie Zatoki Tajlandzkiej. W Kambodży władze chińskie wspierają budowę linii kolejowej, która pomoże połączyć południową część Chin z wybrzeżem Zatoki⁴¹. W 2003 roku oba państwa podpisały umowę o współpracy wojskowej, która przewiduje pomoc Chin w szkoleniu i wyposażeniu armii kambodżańskiej. Relacje ChRL i Tajlandii określane są mianem „specjalnych stosunków”. Po wejściu w życie umowy o wolnym handlu w 2003 roku dynamiczny rozwój osiągnęła chińsko-tajlandzka wymiana gospodarcza. Oba państwa współpracują również w dziedzinie bezpieczeństwa – Tajlandia na nowo stała się odbiorcą chińskiego sprzętu wojskowego, a w 2006 roku przeprowadzone zostały pierwsze wspólne ćwiczenia floty. Według niektórych źródeł ChRL korzysta w Tajlandii na wybrzeżu Zatoki Bengalskiej z urządzeń rozpoznania elektronicznego i stacji nasłuchowych⁴². Trudno jednak spodziewać się, że Bangkok zakończy swój sojusz z USA i „dołączy do silniejszych” Chin⁴³. Niemniej Tajlandia w chińskich planach odgrywa zapewne znaczącą rolę ze względu na jej wyjątkowe położenie między Zatoką Tajlandzką a Morzem Andamańskim. Leżący bardziej na południu przesmyk Malakka znajduje się poza chińską kontrolą. Chiny wysunęły

³⁸ Jane's Information Group, *China's New sub base to make waves*, 26.02.2006, http://www.janes.com/defence/naval_forces/news/fr/fro60224_1_1_n.shtml (dostęp: 23.11.2007).

³⁹ H. Kristensen, *New Chinese SSBN Deploys to Hainan Island*, FAS Strategic Security Blog, <http://www.fas.org/blog/ssp/2008/04/new-chinese-ssbn-deploys-to-hainan-island-naval-base.php> (dostęp: 27.10.2010).

⁴⁰ S. Tønnesson, *The Paracels: The 'Other' South China Sea Dispute*, „Asian Perspective” 2002, nr 26 (4), s. 145–159.

⁴¹ L. Spinetta, *op. cit.*, s. 7.

⁴² Zob. mapa [w:] J. MacDonald, A. Donahue, B. Danyluk, *Energy Futures in Asia*, Booz Allen Hamilton report sponsored by the Director of Net Assessment, November 2004, s. 17. Za: IntelliBriefs, 1.04.2007, <http://intellibriefs.blogspot.com/2007/04/china-string-of-pearls-strategy.html> (dostęp: 28.11.2007).

⁴³ I. Storey, *A Hiatus in the Sino-Thai "Special Relationship"*, „China Brief. A Journal Analysis and Information”, vol. VI, 16.09.2006, s. 6.

więc koncepcję budowy kanału w przewężeniu Półwyspu Malajskiego na terenie Tajlandii. Dwupasmowy kanał miałby powstać w Przesmyku Kra i liczyłby 100 km długości. Po obu końcach kanał kończyłby się zatoką, a wzdłuż torów wodnych zbudowana zostałaby autostrada. Przewidywany koszt całej inwestycji to 20–25 miliardów dolarów, a budowa trwałaby około dziesięciu lat⁴⁴. Mimo propozycji ChRL, do wiosny 2007 roku Tajlandia nie zdecydowała się podjąć wiążących decyzji⁴⁵. W 2007 roku Bangkok przedstawił alternatywę dla chińskiego projektu w postaci własnego planu „Południowe wybrzeże”, który zakłada budowę w przesmyku Kra portów przystosowanych do przyjęcia tankowców, połączonych rurociągiem naftowym. Pomysł wsparły Japonia, Korea Południowa i Tajwan⁴⁶. Należy przypuszczać, że w tym wypadku względy ekonomiczne nie były dla tych państw najważniejszym argumentem. Kanał pozostaje jednak wciąż tylko w sferze planów, i to mimo częściowej ich „reaktywacji” w 2009 roku⁴⁷.

Cieśnina Malakka utrzymuje stale swoją wysoką strategiczną rangę. Przez cieśninę przebiega jeden z dwóch najważniejszych morskich szlaków komunikacyjnych w regionie Azji i Pacyfiku⁴⁸. Malakka łączy Morze Południowochińskie i Zatokę Tajlandzką z Morzem Andamańskim, Zatoką Bengalską i dalej z Oceanem Indyjskim. Kluczowe znaczenie w tej strefie wydaje się mieć nadal Singapur – tu politycznie zaangażowana jest ChRL. Singapur i Chiny (a także Malezję) łączy przekonanie o autonomii światowych cywilizacji w kwestiach wartości politycznych. Duże znaczenie dla przyszłych stosunków ma również dominująca pozycja społeczności chińskiej w tym mieście-państwie⁴⁹. Singapur, jak na razie, jest zwolennikiem polityki równowagi sił w regionie, która zapewnić ma podtrzymanie prosperity miasta oraz pozycji jednego z najważniejszych centrów finansowych i rynków handlu międzynarodowego w Azji. Dlatego też Singapur zdecydował się na udostępnienie urządzeń portowych marynarce wojennej USA⁵⁰.

Chiny mają także wsparcie na wybrzeżu Zatoki Bengalskiej. Z ChRL blisko związana jest Birma (Myanmar), a Bangladesz stopniowo zacieś-

⁴⁴ OPRF MARINT..., *op. cit.*, s. 24.

⁴⁵ IntelliBriefs, April 01, 2007, *op. cit.*

⁴⁶ B. Courmont, *L'Océan Indien: un enjeu pour les puissances asiatiques*, „Regard de Taiwan”, no. 10, IRIS, s. 2, <http://www.iris-france.org/docs/pdf/regardtaiwan/2007-07-10.pdf> (dostęp: 30.11.2007).

⁴⁷ Ch. Devonshire-Ellis, *Kra Canal Indian Ocean / South China Sea Project To Be Re-Visited*, Thailand Jumped to Shark, <http://thailandjumpedtheshark.blogspot.com/2009/03/kra-canal.html> (dostęp: 27.01.2010).

⁴⁸ E. Halizak, *Regionalny kompleks bezpieczeństwa...*, *op. cit.*, s. 62.

⁴⁹ „Singapur postrzegany jest jako trzecie Chiny, chińskie państwo w świecie Malajów”, I. Grabowska-Lipińska, *op. cit.*, s. 173.

⁵⁰ R.S. Ross, *op. cit.*, s. 85.

nia współpracę. W izolowanej na arenie międzynarodowej, rządzonej przez reżim wojskowy Birmie pozycja Chin jest wyjątkowo silna. W latach dziewięćdziesiątych ChRL dostarczyła Birmie uzbrojenia na kwotę 2 miliardów dolarów, chińscy instruktorzy pomagali szkolić miejscową armię (*Tatmadaw*), a specjaliści łączności zmodernizowali birmańskie stacje nasłuchowe⁵¹. Chiny przeprowadziły modernizację baz morskich w Hainggy, Akyab, Za Det Kyi, Merqui, Kyaukpyu, Cheduba i Bassein. U ujścia rzeki Irawadi (Ayeyarwady) Chiny dysponują jedną z najważniejszych obecnie dla siebie baz logistycznych, „punktem jednej pagody”. W 1994 roku rząd birmański wydzierżawił leżące między Zatoką Bengalską a Morzem Andamańskim Wyspy Kokosowe Chinom, które prawdopodobnie zainstalowały tam urządzenia rozpoznania morskiego i wywiadu elektronicznego⁵². Pekin zainteresowany jest też wydobywaniem w Birmie surowców energetycznych. Chiny proponują budowę, kosztem 2 miliardów dolarów, rurociągu z birmańskiego portu Sittwe do Kunmingu⁵³. Budowa rurociągu naftowego w tym miejscu zmniejszyłaby opłacalność realizacji tajlandzkiego „Południowego wybrzeża”. Wydaje się więc, że projekt ten należy rozpatrywać także jako pewną formę nacisku na Tajlandię. Sittwe, nowoczesny port zdolny obsługiwać statki o dużej wyporności, zostanie ukończony dopiero za trzy lata. Projekt jednak wzbudził zainteresowanie także Indii, które 10 października 2007 roku podpisały z Birmą umowę o wspólnej budowie portu i niezbędnej infrastruktury lądowej. Chiny oficjalnie ogłosiły, że ze względów bezpieczeństwa rozważają porzucenie planów związanych z Sittwe na rzecz Kyaukpyu. Wciąż jednak, jak się wydaje, zainteresowane są zdobyciem wyłączności na obecność w tym strategicznie położonym porcie⁵⁴. Nieco gorzej wygląda kwestia konstrukcji lądowego korytarza tranzytowego. Kunming, leżący na południu Chin, jest połączony nową drogą z nadgranicznym birmańskim Bhamo, skąd docelowo towary miałyby być transportowane barkami do Minhla, a stamtąd drogą lądową do portu Kyaukpyu na wybrzeżu Zatoki Bengalskiej. Studia przygotowujące trasę tranzytową były gotowe już w latach dziewięćdziesiątych, Chiny zaoferowały wybudowanie portu rzeczno-egzogenicznego w Bhamo i wysłały nawet pogłębiarki dla poprawienia spławności Irawadi. Władze Birmy nie podjęły jednak ostatecznej decyzji o budowie portu, co „sugerować może, iż chińskie wpływy zaczęły być

⁵¹ I. Storey, *Burma's Relations with China: Neither Puppet or Pawn*, „China Brief. A Journal Analysis and Information”, vol. VII, 7.02.2007, s. 8.

⁵² Taką wersję wypadków przedstawiły źródła japońskie. za: Poom Kim Shee, *The Political Economy of China-Myanmar Relations: Strategic and Economic Dimension*, „Ritsumeikan Annual Review of International Studies” 2002, vol. 1, s. 36.

⁵³ I. Storey, *Burma's Relations with China...*, op. cit., s. 9.

⁵⁴ B. Raman, *Gwadar, Hambantota & Sitwe: China's Strategic Triangle*, „South Asia Analysis Group”, Paper no. 2158, <http://www.saag.org/papers22/paper2158.html> (dostęp: 5.12.2007).

postrzegane jako zbyt duże”⁵⁵. Stosunki chińsko-birmańskie nadal jednak można uznać za dobre, mimo że władze w Pekinie poparły przeprowadzone jesienią 2010 roku wybory powszechne w Birmie⁵⁶.

Stosunki Chin z Bangladeszem przypominają nieformalne partnerstwo strategiczne. W grudniu 2002 roku Pekin i Dhaka podpisały umowę o wspólnej obronie, która dała Chinom mocne oparcie na lewej flance Indii⁵⁷. ChRL zdobyła wpływy w bangladeskiej armii, między innymi stając się znaczącym dostawcą broni i sprzętu wojskowego, a chińska marynarka wojenna uzyskała dostęp do portu w Ćittagong (Chittagong), o co nieskutecznie wcześniej zabiegały Indie⁵⁸. W 2006 roku Chiny starały się otrzymać również kontrakt na budowę drugiej bazy morskiej w Ćittagong, na miejscu dotychczas funkcjonującego portu rybackiego⁵⁹. ChRL wcześniej już wybudowała we wspomnianym bangladeskim porcie przedladunkową stację kontenerową. Szybko postępujące umacnianie militarnej obecności Chin w Zatoce Bengalskiej wzbudza niepokój Delhi, które nie zrezygnowało z uzyskania wpływu na Bangladesz⁶⁰. Jednak Pekin bardzo umiejętnie chroni swoje interesy w Bangladeszu: Chiny umorzyły bengalskie długi zaciągnięte przed 2008 rokiem, a dzięki chińskim pracownikom budowa urządzeń portowych i infrastruktury w Ćittagong postępuje niezwykle szybko⁶¹.

Strategicznym partnerem dla ChRL niewątpliwie jest Pakistan, którego położenie flankuje zachodnią granicę Indii. W perspektywie długoterminowej Pakistan, według chińskiej strategii, ma ograniczać Indie do granic Azji Południowej, stwarzać dla władz w Delhi sytuację „nierównowagi strategicznej” oraz kreować geostrategiczną presję⁶². Dlatego też Pekin utrzymuje z Karaczi bardzo silne związki polityczne, gospodarcze i wojskowe. Chiny wspierają pakistański program nuklearny, dostarczają

⁵⁵ OPRF MARINT..., *op. cit.*, s. 24.

⁵⁶ *China urges support for Burma's general election*, BBC News Asia-Pacific, 7.09.2010, <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-11210611> (dostęp: 27.01.2010).

⁵⁷ Zob. S. Kapila, *Bangladesh-China Defence Co-operation Agreement's Strategic Implications*, „South Asia Analysis Group”, Paper no. 52, <http://www.saag.org/papers6/paper582.html> (dostęp: 25.11.2007).

⁵⁸ Zob. U. Aneja, *China-Bangladesh Relations: An Emerging Strategic Partnership?*, IPCS Special Report, November 2006, *passim*.

⁵⁹ Por. *Bangladesh to build second naval base in Chittagong*, „People Daily”, 9.08.2005, http://english.peopledaily.com.cn/200508/09/eng20050809_201204.html (dostęp: 29.11.2007), oraz: *China to build Chittagong naval base in Bangladesh*, „India Defence”, 12.06.2006, <http://www.india-defence.com/reports-2076> (dostęp: 29.11.2007).

⁶⁰ W sierpniu 2007 r. pojawiły się wzmianki o rozmowach prowadzonych przez indyjską i bangladeską marynarkę wojenną w sprawie ustanowienia stałego połączenia między Ćittagong a bazą Vishakapatnam w Indiach.

⁶¹ M. Devichand, *Is Chittagong is one of China's 'string of pearls'?*, BBC News, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/8687917.stm> (dostęp: 27.01.2010).

⁶² S. Kapila, *Strategic Contrasts in...*, *op. cit.*

rakiety balistyczne, samoloty myśliwskie i inne uzbrojenie. Z powodzeniem rozwijają się wzajemne stosunki gospodarcze, dla których pozytywnym impulsem było wprowadzenie zasad wolnego handlu. Najważniejszym wspólnym projektem stała się jednak budowa portu Gwadar.

W marcu 2002 roku ChRL i Pakistan rozpoczęły wspólne przedsięwzięcie konstrukcji nowego portu w Gwadar, którego koszty oszacowano na 1,16 miliarda dolarów. W początkowym etapie prac strona chińska przygotowała plany architektoniczne i techniczne, dostarczyła 450 wykwalifikowanych specjalistów oraz współfinansowała projekt kwotą 198 milionów dolarów. Pierwsza faza budowy portu oficjalnie zakończyła się 31 maja 2005 roku, a uroczystego otwarcia dokonano 19 marca 2007 roku. W tym czasie wybudowano trzy nabrzeża, wraz z odpowiednią infrastrukturą, o długości 602 metrów, z basenami wewnętrznymi o głębokości 11,5–12,5 metra, które zdolne są do przyjęcia masowców o wyporności (DWT) do 60 tysięcy ton i kontenerowców do 25 tysięcy ton. Po zakończeniu drugiego etapu gotowych do eksploatacji będzie kolejnych dziewięć nabrzeży: cztery dla kontenerowców, terminal cargo dla masowców do 100 tysięcy DWT, terminal zbożowy, terminal ro-ro⁶³ oraz dwa terminale dla statków do 500 tysięcy DWT⁶⁴. Z początkiem stycznia 2005 roku przystąpiono do prac nad pogłębieniem kanałów portowych do 14,5 metra. Ocenia się, że od początku budowy portu do 2006 roku chiński wkład finansowy był czterokrotnie większy niż pakistański⁶⁵. ChRL przeznaczyła także 200 milionów dolarów na wybudowanie autostrady Gwadar–Karaczi. Dzięki autostradzie karakumskiej i liniom kolejowym Gwadar uzyska w przyszłości połączenie lądowe z Chinami. Gwadar podpisał także umowę z firmą zarządzającą portem w Singapurze (Port of Singapore Authority, PSA). W opinii władz portowych w Gwadar PSA nie wywiązuje się w sposób właściwy z podpisanej umowy (w ciągu trzech lat PSA zainwestowała zaledwie 30 milionów dolarów, natomiast promesa zaangażowania kapitałowego opiewa na 525 milionów dolarów w ciągu 5 lat)⁶⁶.

Położony daleko od granicy z Indiami, leżący w pobliżu granicy pakistańsko-irańskiej, niemalże u wrót do cieśniny Ormuz, Gwadar ma wyjątkowe znaczenie strategiczne. W perspektywie ten „chiński Gibraltar” zapewni nie tylko bezpieczniejszy transport ropy i gazu ziemnego do Chin, ale może stanowić także dogodną bazę dla chińskiej marynarki

⁶³ Ładunki „ro-ro” to ładunki drobnicowe urządzeń tocznych (samochodów, składów kolejowych i innych).

⁶⁴ za: *OPRF MARINT...*, *op. cit.*, s. 25–26.

⁶⁵ Ch.J. Pehrson, *op. cit.*, s. 4.

⁶⁶ *Slow investment in Gwadar criticized*, „Gwadar News”, <http://www.gwadarnews.com/newsdetail.asp?newsID=1056> (dostęp: 27.01.2010).

wojennej⁶⁷. W 2009 roku jeden z emerytowanych chińskich admirałów wystąpił publicznie z taką propozycją, lecz rząd ChRL oficjalnie zdystansował się od tego pomysłu. Pewnym natomiast jest, że poprzedni prezydent Pakistanu Pervez Musharraf oświadczył, że „w przypadku wojny z Indiami nie zawaha się zaprosić chińskiej marynarki do Gwadaru”⁶⁸.

W regionie Oceanu Indyjskiego Pekin poszukuje także możliwości geopolitycznego wpływu na Sri Lance i Malediwach. Na Malediwach – według pojedynczych relacji – przedstawiciele ChRL w 2001 i 2004 roku prowadzili rozmowy na temat budowy bazy marynarki wojennej dla okrętów podwodnych⁶⁹. Wpływy chińskie osłabił nieco wewnętrzny kryzys polityczny, jaki to wyspiarskie państwo przeżywa od 2003 roku. Sprawujący od 30 lat władzę prezydent Maumoon Abdul Gayoom zmuszony był zwrócić się o pomoc do Delhi, które wymogło na Malediwach rozpoczęcie procesu demokratyzacji. Większe sukcesy ChRL odnotowuje w stosunkach ze Sri Lanką, z którą 12 marca 2007 roku podpisane zostało porozumienie o inwestycji w zatoce Hambantota, przy udziale chińskich firm i przy finansowym wsparciu Chin w postaci pożyczki na poziomie 85% wartości projektu⁷⁰. Planowane inwestycje przewidują wybudowanie – kosztem ponad pół miliarda dolarów – portu, lotniska, centrum kongresowego i stadionu krykieta (sic!). Według niektórych opinii chiński udział w budowie portu związany jest z realizacją strategii „sznura pereł”⁷¹. Zatoką Hambantota miałaby spełniać rolę wierzchołka w strategicznym trójkącie z Sitwe i Gwadarem⁷².

Wnioski

Nowa strategia „sznura pereł” nie daje obecnie „dowodów na imperialne, czy neokolonialne ambicje” ChRL⁷³. Z pewnością także dlatego, że ugruntowane na Zachodzie znaczenie tych pojęć nie przystaje do trady-

⁶⁷ A. Hassan, *Pakistan's Gwadar Port – Prospects of Economic Revival*, Monterey, June 2005, s. 52.

⁶⁸ A. Kumar Singh, *The games at Gwadar*, „Deccan Chronicle”, 29.01.2010, <http://www.deccanchronicle.com/dc-comment/games-gwadar-643> (dostęp: 27.01.2010).

⁶⁹ A.B. Mahapatra, *China: Base strategy – China acquires a base in Maldives against India with some help of Pakistan*, „Dhivehi Observer”, <http://www.dhivehiobserver.com/special-reports/China-base-in-Maldives0705051.htm> (dostęp: 5.12.2007).

⁷⁰ N. Peiris, *Hambantota Harbour and an Exile's Return – Geo-Political Dimensions of an Invasive Species*, „South Asia Analysis Group”, Paper no. 2347, <http://www.saag.org/%5Cpapers24%5Cpaper2347.html> (dostęp: 5.12.2007).

⁷¹ H. Azeez, *China Holds Sway at Hambantota*, „The Sunday Leader”, <http://www.thesundayleader.lk/2010/07/04/china-holds-sway-at-hambantota/> (dostęp: 27.01.2010).

⁷² B. Raman, *op. cit.*

⁷³ Ch.J. Pehrson, *op. cit.*, s. 4.

cji kultury politycznej Państwa Środka. Dominacja Chin w okresie Cesarstwa opierała się głównie na zasadzie sinocentryzmu, a więc poprzez emanację cywilizacji samej w sobie (co jest widoczną analogią do obecnej *soft power*), a w mniejszym stopniu – dzięki stosowaniu „twardych” składników siły.

Chiński „sznur pereł” ma w przyszłości odgrywać rolę sieci baz, będących także swoistym „pasem transmisyjnym” geopolitycznych wpływów. W perspektywie geostrategicznej jest nowym elementem w rywalizacji z Indiami i ze Stanami Zjednoczonymi. Ten rodzaj konkurencji może jednak prowadzić do wzrostu napięć, być może w długim okresie do konfrontacji. Pojawiło się nawet stwierdzenie, że „sznur pereł” może stać się dla Indii „żelaznym naszyjnikiem”⁷⁴. Dla USA nowa strategia jest przykładem coraz częstszego stosowania przez Chiny środków z dziedziny *soft power*⁷⁵. Implikuje też określone konsekwencje dla amerykańskiej strategii bezpieczeństwa międzynarodowego, zwłaszcza dla marynarki wojennej USA⁷⁶.

Wewnętrzne i zewnętrzne determinanty doprowadziły do wzrostu rangi szlaków morskich w polityce Chin. Rola polityki morskiej ChRL wzrosła jeszcze bardziej. Taka prognoza może być uzasadnieniem innego wniosku, który wyłania się z przedstawionego ciągu rozumowania: utrzymana zostanie tendencja zwiększania się chińskiej obecności w rejonie Oceanu Indyjskiego oraz zachodniego Pacyfiku. Należy sądzić, że wystarczająco usprawiedliwione byłoby zatem postawienie nowej tezy: następuje zmiana paradygmatu bezpieczeństwa narodowego ChRL. W nowym paradygmacie Chiny przywiązują znacznie większą wagę do otwartych przestrzeni oceanicznych.

W nowej chińskiej strategii oraz w kompleksowej zmianie podejścia wobec polityki morskiej odnaleźć można analogie do zachodnich teorii stosunków międzynarodowych oraz do zachodnich doświadczeń z przeszłości. Dotyczy to zwłaszcza kwestii związanych z historyczną dominacją mocarstw morskich w systemie międzynarodowym oraz znaczeniem bezpieczeństwa morskich linii komunikacyjnych i handlu morskiego dla potęgi państwa.

Intelektualnie pociągająca – chociaż obciążona skłonnością do nadmiernej indukcji – koncepcja wielkich cykli, zastosowana do prognozowania przyszłego kształtu systemu międzynarodowego, sugerować może,

⁷⁴ I. Bagchi, *China acquiring muscle in Asia*, „Times of India”, 7.09.2007.

⁷⁵ 2007 Report to Congress of the U.S.-China Economic and Security..., *op. cit.*, s. 180.

⁷⁶ Zob. *China Naval Modernization: Implications for U.S. Navy Capabilities – Background and Issues for Congress*, November 18, 2005, s. 29, <http://fpc.state.gov/documents/organization/57462.pdf> (dostęp: 7.12.2007).

że wyłaniającym się mocarstwem światowym są właśnie Chiny⁷⁷. Według klasyków tej myśli wśród globalnych hegemonów przeważały dotąd mocarstwa morskie⁷⁸. Tę ścieżkę rozwoju – jak można sądzić – coraz częściej wybiera obecnie ChRL. Jednak, zdaniem George’a Modelskiego, wojna hegemoniczna wcale nie jest nieunikniona, a Chiny niekoniecznie muszą zająć stanowisko przyszłego pretendenta⁷⁹.

W obecnych działaniach Chin można odnaleźć wpływ „teorii mocarstwa morskiego”, której jednym z twórców był amerykański strateg XIX wieku Alfred Thayer Mahan. Mahan podkreślał znaczenie morskich szlaków komunikacyjnych dla handlu światowego. Sprawowanie kontroli nad handlem morskim stanowić miało o przewadze podczas wojny, a przede wszystkim – umożliwiałoby dostęp do surowców strategicznych. Podporządkowanie sobie akwenów morskich wymaga jednak stworzenia sieci baz, głównie o charakterze logistycznym. Myśl Mahana w dużym stopniu wpłynęła na strategiczne plany Stanów Zjednoczonych na przełomie XIX i XX wieku; USA zaanektowały Hawaje i Guam i uzależniły od siebie Kubę i Filipiny, podobnie jak Wielka Brytania zajęła wcześniej Gibraltar, Maltę, Suez, Aden czy Singapur. Dla ułatwienia żeglugi floty wojennej i handlowej między Pacyfikiem a Atlantykiem zbudowano Kanał Panamski, na wzór Kanału Sueskiego. Te analogie odnaleźć można również w strategii „sznura pereł”, którą dyktuje „dylemat Malakki”.

Idąc tropem wywodów Swaine’a i Tellisa, trudno obecnie przewidywać, czy chińska strategia będzie bardziej stanowcza (*assertive*), czy raczej nastawiona na współpracę⁸⁰. Zajęcie pozycji „asertywnej” spowoduje powiększanie wpływów geopolitycznych, częstsze inicjowanie „gry o sumie zerowej” (*zero sum game*). „Kooperujące” Chiny ukierunkują się w wyższym stopniu na maksymalizację korzyści gospodarczych, z większym natężeniem stosując strategię obustronnych zysków (*win-win strategy*). Jednak należy sądzić, że w chińskiej polityce zagranicznej równie istotna jak geopolityka jest geoeconomia⁸¹. Takich rozstrzygnięć w „wielkiej strategii” ChRL wypada spodziewać się także w niedalekiej przyszłości.

⁷⁷ Por. E. Haliżak, *Zmiana układu sił...*, op. cit., s. 37–42. Główni przedstawiciele tego nurtu to George Modelski i William Thompson.

⁷⁸ Wydaje się, że takim mianem można określić w danym czasie Genuę, Wenecję, Portugalie, Holandię, Wielką Brytanię i USA.

⁷⁹ *Geo-Political and Geo-Economic Dialogue*, „Transition Report”, no. 2, <http://www.gurus-online.tv/uk/conteudos/modelski.asp> (dostęp: 7.12.2007).

⁸⁰ M.D. Swaine, A.J. Tellis, op. cit., s. 151–229.

⁸¹ Por. R.M. Kwieciński, op. cit., *passim*.

Bibliografia

- 2007 Report to Congress of the U.S.-China Economic and Security Review Commission, November 2007, http://www.uscc.gov/annual_report/2008/report_to_congress.pdf (dostęp: 29.11.2007).
- Aneja U., *China-Bangladesh Relations: An Emerging Strategic Partnership?*, IPCS Special Report, November 2006.
- Aron R., *Pokój i wojna między narodami (teoria)*, Warszawa 1995.
- Azeez H., *China Holds Sway at Hambantota*, „The Sunday Leader” <http://www.thesundayleader.lk/2010/07/04/china-holds-sway-at-hambantota/> (dostęp: 27.01.2010).
- Bagchi I., *China acquiring muscle in Asia*, „Times of India”, 7.09.2007.
- Bangladesh to build second naval base in Chittagong*, „People Daily”, 9.08.2005, http://english.peopledaily.com.cn/200508/09/eng20050809_201204.html (dostęp: 29.11.2007).
- Brzeziński Z., *Wielka szachownica. Główne cele polityki amerykańskiej*, Warszawa 1998.
- China expects 5 % growth of net oil import in 2010*, „China Daily”, http://www.chinadaily.com.cn/china/2010-03/22/content_9625216.htm (dostęp: 4.01.2010).
- China Naval Modernization: Implications for U.S. Navy Capabilities – Background and Issues for Congress*, 18.11.2005, <http://fpc.state.gov/documents/organization/57462.pdf> (dostęp: 7.12.2007).
- China to build Chittagong naval base in Bangladesh*, „India Defence”, 12.06.2006, <http://www.india-defence.com/reports-2076> (dostęp: 29.11.2007).
- China urges support for Burma's general election*, BBC News Asia-Pacific, 7.09.2010, <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-11210611> (dostęp: 27.01.2010).
- China's New sub base to make waves*, Jane's Information Group, 26.02.2006, http://www.janes.com/defence/naval_forces/news/fr/fro60224_1_n.shtml (dostęp: 23.11.2007).
- Chong-Pin Lin, *China's Emerging Grand Strategy*, wykład wygłoszony 31.10.2006 w Warszawie (w posiadaniu Autora).
- Courmont B., *L'Océan Indien: un enjeu pour les puissances asiatiques*, „Regard de Taiwan”, no. 10, IRIS, <http://www.iris-france.org/docs/pdf/regardtaiwan/2007-07-10.pdf> (dostęp: 30.11.2007).
- Devichand M., *Is Chittagong is one of China's 'string of pearls'?*, BBC News, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/8687917.stm> (dostęp: 27.01.2010).
- Devonshire-Ellis Ch., *Kra Canal Indian Ocean/South China Sea Project To Be Re-Visited*, Thailand Jumped to Shark, <http://thailandjumpedtheshark.blogspot.com/2009/03/kra-canal.html> (dostęp: 27.01.2010).
- d'Hooghe I., *The Rise of China's Public Diplomacy*, The Hague 2007.
- Frost F., *Directions in China's foreign relations – implications for East Asia and Australia*, Research Brief no. 9 2005-06, <http://www.aph.gov.au/Library/pubs/rb/2005-06/06rb09.htm> (dostęp: 29.11.2007).

- Geo-Political and Geo-Economic Dialogue*, „Transition Report” no. 2, <http://www.gurasonline.tv/uk/conteudos/modelski.asp> (dostęp: 7.12.2007).
- Grabowska-Lipińska I., *Strategia polityczna Chińskiej Republiki Ludowej wobec krajów Azji Południowo-Wschodniej w latach 1949–1976*, Warszawa 1995.
- Halizak E., *Polityka i strategia Chin w kształtowaniu międzynarodowego bezpieczeństwa*, „Żurawia Papers” 2007, z. 10.
- Halizak E., *Regionalny kompleks bezpieczeństwa Azji Północno-Wschodniej*, „Żurawia Papers” 2004, z. 3.
- Halizak E., *Zmiana układu sił USA–Chiny a transformacja porządku międzynarodowego*, „Żurawia Papers” 2005, z. 7.
- Hassan A., *Pakistan’s Gwadar Port – Prospects of Economic Revival*, Monterey, June 2005.
- Holmes J., *China’s Energy Consumption and Opportunities for US-China Co-operation. To Address the Effects of China’s Energy Use*, Testimony before the U.S.-China Economic and Security Review Commission, 14.06.2007, http://www.uscc.gov/hearings/2007hearings/written_testimonies/07_06_14_15wrts/07_06_14_holmes_statement.pdf (dostęp: 29.11.2007).
- Hołdak K., *Strategiczna rywalizacja Chin ze Stanami Zjednoczonymi*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2007, nr 4.
- Huntington S.P., *Zderzenie cywilizacji*, Warszawa 1997.
- Kapila S., *Bangladesh-China Defence Co-operation Agreement’s Strategic Implications*, „South Asia Analysis Group”, Paper no. 52, <http://www.saag.org/papers6/paper582.html> (dostęp: 25.11.2007).
- Kapila S., *Strategic Contrasts in Chinese President’s Visit to India and Pakistan*, „South Asia Analysis Group”, Paper no. 2017, <http://www.saag.org/%5Cpapers21%5Cpaper2017.html> (dostęp: 30.11.2007).
- Kennedy P., *Mocarstwa świata. Narodziny – rozkwit – upadek*, Warszawa 1994.
- Kristensen H., *New Chinese SSBN Deploys to Hainan Island*, FAS Strategic Security Blog, <http://www.fas.org/blog/ssp/2008/04/new-chinese-ssbn-deploys-to-hainan-island-naval-base.php> (dostęp: 27.10.2010).
- Kwieciński R.M., *Stosunki Chin z byłymi republikami radzieckiej Azji Centralnej na początku XXI w. Geopolityka czy geoekonomia?* [w:] E. Cziomer, M. Czajkowski (red.), *Polityka Federacji Rosyjskiej wobec państw członkowskich WNP*, Kraków 2006.
- MacDonald J., Donahue A., Danyluk B., *Energy Futures in Asia*, Booz Allen Hamilton report sponsored by the Director of Net Assessment, November 2004, <http://intellibriefs.blogspot.com/2007/04/china-string-of-pearls-strategy.html> (dostęp: 28.11.2007).
- Mahapatra A.B., *China: Base strategy – China acquires a base in Maldives against India with some help of Pakistan*, „Dhivehi Observer”, <http://www.dhivehiobserver.com/speicalreports/China-base-in-Maldives0705051.htm> (dostęp: 5.12.2007).
- Manas P., *Bangladesh Riding the Dragon*, „The Coloroued Journal”, <http://colouredjournal.blogspot.com/2010/09/bangladesh-riding-dragon.html> (dostęp: 5.01.2011).

- Manas P., *China to Chittagong: What Next!*, <http://www.tripurainfo.in/info/Archives/322.htm> (dostęp: 5.01.2011).
- Merle M., *Sociologie des relations international*, Paris 1974.
- Müller-Kraenner S., *China's and India's Emerging Energy Foreign Policy*, „Discussion Paper”, Deutsches Institut für Entwicklungspolitik, Bonn 2008.
- OPRF MARINT Monthly Report, March 2006.
- Pehrson Ch.J., *String of Pearls: Meeting the Challenge of China's Rising Power Across the Asian Littoral*, Army War College, Carlisle, July 2006.
- Peiris N., *Hambantota Harbour and an Exile's Return – Geo-Political Dimensions of an Invasive Species*, „South Asia Analysis Group”, Paper no. 2347.
- Pomfret J., *Dispute with Japan highlights China's foreign policy struggle*, „Washington Post”, 24.10.2004, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/09/23/AR2010092306861.html> (dostęp: 4.01.2010).
- Poom K.S., *The Political Economy of China–Myanmar Relations: Strategic and Economic Dimension*, „Ritsumeikan Annual Review of International Studies” 2002, vol. 1.
- Raman B., *Gwadar, Hambantota & Sitwe: China's Strategic Triangle*, „South Asia Analysis Group”, Paper no. 2158, <http://www.saag.org/papers22/paper2158.html> (dostęp: 5.12.2007).
- Ross R.S., *The Geography of the Peace*, „International Security” 1999, vol. 23, no. 4, Spring.
- Sharma R., *China Foreign Policy Shift?*, „The Diplomat Blogs”, <http://the-diplomat.com/indian-decade/2010/12/16/china-foreign-policy-shift/> (dostęp: 4.01.2010).
- Singh A.K., *The games at Gwadar*, „Deccan Chronicle”, 29 January 2010, <http://www.deccanchronicle.com/dc-comment/games-gwadar-643> (dostęp: 27.01.2010).
- Slow investment in Gwadar criticized*, „Gwadar News” <http://www.gwadarnews.com/newsdetail.asp?newsID=1056> (dostęp: 27.01.2010).
- Sokolsky R., Rabasa A., Neu R.C., *The Role of Southeast Asia in U.S. Strategy Toward China*, Santa Monica 2000.
- Spinetta L., *„The Malakka Dilemma” – Countering China's “String of Pearls” with Land-Based Airpower*, Maxwell Air Force Base, Alabama, June 2006.
- Storey I., *A Hiatus in the Sino-Thai “Special Relationship”*, „China Brief. A Journal Analysis and Information” 2006, vol. VI, September 16.
- Storey I., *Burma's Relations with China: Neither Puppet or Pawn*, „China Brief. A Journal Analysis and Information” 2007, vol. VII, February 7.
- Sutter R.G., *China's Rise in Asia: Promises and Perils*, Lanham 2005.
- Swaine M.D., Tellis A.J., *Interpreting China's Grand Strategy. Past, Present, Future*, Santa Monica 2000.
- Swanström N., *China and Central Asia: a new Great Game or traditional vassal relations?*, „Journal of Contemporary China” 2005, 14 (45), November.
- Tønnesson S., *The Paracels: The ‘Other’ South China Sea Dispute*, „Asian Perspective” 2002, no. 26 (4).
- Yahuda M., *Hong Kong. China Challenge*, London 1996.
- Waltz K.N., *Theory of International Politics*, New York 1979.